

Mini przewodnik dla realizatorów projektów

**JAK PLANOWAĆ, ZAUWAŻAĆ I OPISYWAĆ EFEKTY
W PROJEKTACH**

*Projekt nie kończy się na tym, co zrobiliśmy.
Najważniejsze jest to, co zmieniło się dzięki temu, co zrobiliśmy.*

Ten mini przewodnik powstał z myślą o grupach nieformalnych i organizacjach realizujących projekty, które chcą lepiej rozumieć i pokazywać sens swoich działań. Ma służyć pomocą w znalezieniu odpowiedzi na najważniejsze pytanie: **Co zmieniło się dzięki temu, co zrobiliśmy?** Przewodnik prowadzi realizatorów krok po kroku: od rozpoczęcia działań, przez zauważenie rezultatów, aż do opisania rzeczywistego efektu.

Dlaczego w ogóle warto mówić o efektach?

Każdy projekt zaczyna się od pomysłu. Czasami jest to potrzeba mieszkańców, czasami problem, który zauważa organizacja. Może to być marzenie o stworzeniu czegoś nowego – miejsca spotkań, warsztatów, wydarzenia albo przestrzeni do wspólnego działania. Później pojawiają się konkretne działania: organizowane jest spotkanie, warsztaty, na które zapraszani są uczestnicy. Kupowane są niezbędne materiały, angażowani wolontariusze. Wszystkie te działania są ważne, bo bez nich projekt nie mógłby się wydarzyć. Jednak prędzej czy później, każdy realizator projektu będzie musiał odpowiedzieć na pytanie: **Jak pokazać to, co się zmieniło dzięki realizacji projektu?**

Efekty projektu nie zawsze są widoczne od razu. Nie zawsze można je też policzyć. Czasami są to nowe umiejętności lub większa pewność siebie. Czasami nowe relacje między ludźmi albo większa aktywność mieszkańców. Może to być organizacja, która zaczęła działać sprawniej i jest gotowa do kolejnych wyzwań. W projektach społecznych bardzo często pracujemy właśnie z takimi zmianami. Małymi, ale ważnymi. Codziennymi, ale trwałymi.

Chcemy, aby ten przewodnik pomógł Wam spojrzeć na projekty z perspektywy zmiany jaką udało się uruchomić, bo właśnie zmiana pokazuje prawdziwą wartość projektu.

Jak korzystać z poradnika?

Członkowie grup nieformalnych oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych, mogą korzystać z przewodnika na różnych etapach realizacji projektu.

Przed rozpoczęciem projektu, kiedy warto się zastanowić:

- jaką zmianę chcemy osiągnąć?
- komu projekt ma pomóc?
- po czym poznamy, że działania przyniosły efekt?

W trakcie realizacji, żeby dobrze przyjrzeć się:

- co dzieje się z uczestnikami,
- jakie pojawiły się możliwości,
- jakie zmiany zachodzą podczas działań.

Na etapie przygotowywania sprawozdania, kiedy zamiast pisać wyłącznie:

- „zorganizowaliśmy”
- „przeprowadziliśmy”
- „odbyło się”,

dodajemy najważniejsze podsumowanie:

- „dzięki temu...”

Spis treści

Rozdział 1 - Projekt to coś więcej niż działania	3
Rozdział 2 - Jak rozpoznać efekt projektu społecznego?	4
Rozdział 3 - Jak dokumentować efekty działań dla mieszkańców?.....	6
Rozdział 4 - Efekty rozwoju instytucjonalnego NGO.....	8
Rozdział 5 - Co zostaje po projekcie?	10
Dodatki	11
DODATEK 1 - Bank efektów mikroprojektów.....	11
DODATEK 2 - Czasowniki i przydatne sformułowania do opisywania efektów	14
DODATEK 3 - Przykładowe opisy efektów do sprawozdania.....	16
ZAKOŃCZENIE - Każdy projekt zostawia ślad.	18
ŚCIĄGA DLA REALIZATORA MIKROGRANTU.....	19

Rozdział 1 - Projekt to coś więcej niż działania

Od działania do zmiany. Czym różnią się działania, rezultaty i efekty?

Jednym z najczęstszych wyzwań podczas realizacji projektów jest opisanie tego, co udało się osiągnąć. Realizatorzy bardzo często mówią o swojej pracy: „Przeprowadziliśmy warsztaty”, „Zorganizowaliśmy wydarzenie”, „Zaprosiliśmy mieszkańców”, „Przygotowaliśmy spotkanie.” Są to ważne informacje, jednak zatrzymują się na poziomie samego działania, projekt zaś powinien prowadzić do zmiany. Dlatego już na etapie opracowywania założeń projektu warto rozróżnić trzy poziomy:

1. DZIAŁANIA - Co robimy? Są to wszystkie czynności wykonywane w trakcie projektu, takie jak:

- organizacja warsztatów kulinarnych,
- prowadzenie zajęć sportowych,
- przygotowanie spotkania dla mieszkańców,
- zakup sprzętu dla organizacji,
- szkolenie zespołu wolontariuszy.

Przykład działania: Przeprowadziliśmy cykl warsztatów komputerowych dla seniorów. Wiemy, co zostało zrobione, ale jeszcze nie wiemy, jaki był sens tego działania.

2. REZULTATY - Ile udało się zrobić? To często są liczby, które pokazują skalę projektu, czyli:

- 10 przeprowadzonych spotkań,
- 25 uczestników,
- 5 wolontariuszy,
- 3 wydarzenia,
- 2 zakupione urządzenia.

Przykład rezultatu: W warsztatach komputerowych uczestniczyło 20 seniorów. To informacja, która pokazuje zasięg projektu, ale nadal nie odpowiada na pytanie: Co uczestnicy zyskali?

3. EFEKTY - Co zmieniło się dzięki projektowi? Czyli jakie znaczenie i wartość miał projekt.

Przykład efektu: Podczas warsztatów „Kompetencje cyfrowe seniorów” 15 uczestników zdobyło umiejętność samodzielnego korzystania ze smartfona, komunikatorów internetowych oraz podstawowych usług online. Tutaj widoczna jest zmiana. Nie tylko odbyły się warsztaty, ale konkretne osoby stały się bardziej samodzielne.

Warto zapamiętać

Poziom	Pytanie	Przykład
Działanie	Co zrobiliśmy?	Zorganizowaliśmy warsztaty
Rezultat	Ile zrobiliśmy?	10 spotkań, 20 osób
Efekt	Co się zmieniło?	Uczestnicy zdobyli nowe umiejętności

Rozdział 2 - Jak rozpoznać efekt projektu społecznego?

Jak znaleźć i opisywać efekty działań skierowanych do mieszkańców?

Efekt nie zawsze jest widoczny od razu. Realizatorzy projektów społecznych często mówią: „Zorganizowaliśmy tylko kilka spotkań”, „To był mały projekt”, „Nie wydarzyło się nic spektakularnego”. Tymczasem projekty społeczne bardzo często działają dzięki małym, ale ważnym zmianom. Czasami efektem jest:

- osoba, która po raz pierwszy wyszła z domu i dołączyła do nowej grupy,
- dziecko, które odkryło swoje zainteresowanie,
- senior, który poczuł się bardziej samodzielny,
- grupa mieszkańców, która zaczęła wspólnie działać.

Dlatego podczas analizy osiągniętych efektów warto zwrócić uwagę, nie tylko na to **ile osób uczestniczyło w projekcie**, ale przede wszystkim **co udział w projekcie dał tym osobom**.

Aby zauważyć osiągnięte efekty projektu warto zadać sobie kilka pytań. Nie wszystkie z prezentowanych poniżej będą jednak miały zastosowanie w każdym projekcie.

1. Czego uczestnicy nauczyli się dzięki udziałowi w projekcie? (efektem może być nowa wiedza)

- uczestnicy poznali zasady zdrowego odżywiania,
- mieszkańcy dowiedzieli się, gdzie szukać pomocy,
- młodzież zdobyła wiedzę o działaniach społecznych.

2. Co uczestnicy potrafią zrobić, czego wcześniej nie umieli? (efektem może być nowa umiejętność)

- seniorzy potrafią korzystać z bankowości internetowej,
- dzieci potrafią współpracować w grupie,
- mieszkańcy potrafią samodzielnie organizować inicjatywy.

3. Co uczestnicy robią inaczej po zakończeniu projektu? (efektem może być zmiana zachowania)

- mieszkańcy częściej korzystają z lokalnych produktów rolnych,
- uczestnicy bardziej angażują się w działania społeczne,
- wolontariusze samodzielnie realizują nowe zadania.

4. Czy projekt uruchomił coś, co trwa nadal? (niektóre efekty pojawiają się po zakończeniu działań)

- osoby wcześniej sobie nieznane zaczęły ze sobą współpracować,
- powstało osiedlowe koło zainteresowań,
- utworzyła się lokalna sieć współpracy.

Efekt nie musi być spektakularny: „nastąpił znaczący wzrost aktywności społecznej mieszkańców”. Czasami lepszy jest prosty, konkretny opis: „Pani Anna po raz pierwszy wzięła udział w spotkaniu mieszkańców i zadeklarowała udział w kolejnych działaniach”. Takie historie pokazują sens projektu.

Efekty w projektach społecznych mogą być widoczne w wielu obszarach.

1. Wiedza – to często najłatwiejszy do zauważenia efekt. Uczestnicy po prostu wiedzą więcej niż wcześniej.

Po projekcie uczestnicy:

- uzyskali nowe informacje dotyczące możliwości poszukiwania pracy,
- zdobyli wiedzę o historii swojej miejscowości,
- dowiedzieli się, gdzie szukać pomocy prawnej,
- poznali swoje prawa i obowiązki,

2. Umiejętności – to również częsty efekt projektów skierowanych do lokalnych społeczności. Nie chodzi wyłącznie o to, że beneficjenci uczestniczyli w działaniach, ale że potrafią zrobić coś nowego.

Po projekcie uczestnicy:

- potrafią korzystać z komputera,
- samodzielnie przygotowują zdrowe posiłki,
- bezpiecznie poruszają się rowerem,
- potrafią kreatywnie wykorzystywać i przerabiać stare ubrania,

3. Postawy – jest to efekt trudniejszy do zauważenia, ale właśnie on często decyduje o sukcesie projektu, bo projekt może zmienić sposób myślenia.

Po projekcie uczestnicy:

- są bardziej otwarci i chętniej współpracują z innymi,
- częściej angażują się społecznie,
- wierzą we własne możliwości,
- są bardziej odpowiedzialni,

4. Relacje - jeden z najczęstszych efektów inicjatyw lokalnych, zwłaszcza w małych miejscowościach. Często największą wartością projektu nie są same warsztaty, a to, że ludzie mieli okazję się poznać i znajomość jest kontynuowana po zakończeniu projektu.

W wyniku realizacji projektu:

- zawiązały się nowe znajomości,
- utworzyły się grupy sąsiedzkie,
- zacieśniły się kontakty międzypokoleniowe,
- powstała sieć wsparcia.

5. Samodzielność – jest ważnym efektem, szczególnie w projektach dla dzieci i młodzieży, seniorów, osób z niepełnosprawnościami.

Po projekcie uczestnicy:

- samodzielnie korzystają z nowych technologii,
- potrafią załatwić sprawy urzędowe,
- potrafią samodzielnie organizować swój czas wolny,
- zwiększyli swoją samodzielność w wykonywaniu codziennych czynności.

Często podczas realizacji jednego projektu możliwe jest zauważenie wielu efektów jednocześnie. Przykładem mogą być: **Warsztaty kulinarne dla seniorów**, gdzie osiągnięte efekty mogą dotyczyć:

Obszar	Efekt
Wiedza	uczestnicy poznali zasady zdrowego i racjonalnego odżywiania
Umiejętności	seniorzy nauczyli się przygotowywać proste i zdrowe posiłki
Postawa	rozwinięli świadomość znaczenia zdrowego odżywiania i dbania o zdrowie
Samodzielność	seniorzy samodzielnie planują i przygotowują zdrowe posiłki

Warto zapamiętać

Działania to zadania, które wykonujemy w ramach projektu. Efekty zaś są tym, co zostaje po ich realizacji. Dobry opis projektu nie kończy się zdaniem: „Zrealizowaliśmy warsztaty”, ale prowadzi dalej: „Dzięki warsztatom uczestnicy zdobyli..., zmienili..., zaczęli..., rozwinęli...”.

Projekt nie jest historią o warsztatach, a historią o ludziach, którzy dzięki tym warsztatom wiedzą więcej, potrafią więcej, odważyli się zrobić pierwszy krok albo uwierzyli, że mogą zmieniać swoje otoczenie.

Rozdział 3 - Jak dokumentować efekty działań dla mieszkańców?

Dowody zmiany, czyli skąd wiemy, że coś się wydarzyło

Najlepszy moment na zbieranie dowodów zmiany jest wtedy, kiedy projekt jeszcze trwa. Efekt nie pojawia się w ostatnim dniu projektu. On tworzy się krok po kroku już od pierwszego spotkania, w trakcie rozmów z uczestnikami, podczas kolejnych działań, poprzez obserwację zmian zachodzących w grupie. Dlatego już na etapie planowania projektu warto zastanowić się: **Po czym poznamy, że nasz projekt przyniósł zmianę?**

Dokumentowanie efektów powinno być naturalną częścią pracy z uczestnikami. Czasami najlepszym dowodem efektu jest jedno zdanie uczestnika, zdjęcie pokazujące zaangażowanie, krótka notatka prowadzącego, przykład wykorzystania zdobytej wiedzy, czy historia konkretnej osoby.

Jakie mogą być dowody efektów?

Wybór zależy od rodzaju projektu i tego, jaką zmianę chcemy pokazać.

1. Rozmowy z uczestnikami – pozwalają „wydobyć” to, czego nie pokaże żadna tabela.

Można zapytać:

- Co dał Ci udział w projekcie?
- Czego nowego się nauczyłeś?
- Co było dla Ciebie najważniejsze?
- Czy wykorzystasz coś z projektu w przyszłości?

Nie trzeba przeprowadzać formalnego wywiadu. Czasami wystarczy kilka minut luźnej rozmowy po zajęciach.

Na przykład: Uczestniczka warsztatów komputerowych mówi: „Wcześniej prosiłam córkę o każdą rzecz w telefonie. Teraz sama korzystam z komunikatora i rozmawiam z rodziną.”

To jedno zdanie pokazuje, że uczestniczka zdobyła nowe umiejętności, wzrosła jej samodzielność.

2. Krótkie ankiety - w niewielkich projektach można zastosować krótkie pytania.

Możemy zapytać:

Przed projektem: Co chciał(a)byś osiągnąć dzięki udziałowi w projekcie?

Po projekcie: Czego nauczyłeś/aś się podczas projektu?, Co zmieniło się dzięki udziałowi w działaniach?, Czy i jak wykorzystasz zdobytą wiedzę lub umiejętności?

Przykładowa mini-ankieta

➔ **Dzięki udziałowi w projekcie:**

- ☐ zdobyłem/am nową wiedzę
- ☐ nauczyłem/am się nowych umiejętności
- ☐ poznałem/am nowe osoby

☐ bardziej zaangażowałem/am się w działania lokalne

☐ coś innego:

➔ **Najważniejsza zmiana, którą zauważyłem/am u siebie:**

3. Obserwacja prowadzących – osoby realizujące projekt są często najlepszymi obserwatorami zmiany, widzą rzeczy, których nie pokazują liczby.

Na przykład: na pierwszym spotkaniu uczestnicy są nieśmiali, nikt nie chce zabierać głosu.

Po kilku tygodniach: uczestnicy sami proponują tematy na warsztaty, pomagają sobie nawzajem, angażują do udziału w zajęciach nowych uczestników.

Prosta notatka obserwacyjna

Data:

Co zauważyliśmy?

Jaka zmiana nastąpiła?

Co może potwierdzić tę zmianę?

4. Zdjęcia i materiały wizualne - są ważnym elementem dokumentowania, ale warto pamiętać, że samo zdjęcie pokazuje wyłącznie określoną sytuację, dopiero opis przedstawia jej znaczenie.

Zdjęcie: Grupa mieszkańców podczas spotkania.

Opis: Spotkanie umożliwiło mieszkańcom nawiązanie nowych relacji i stworzyło przestrzeń do wspólnego planowania kolejnych działań.

5. Porównanie „przed” i „po” - jest jednym z najprostszych sposobów pokazania zmiany.

Sytuacja przed projektem:

- mieszkańcy osiedla rzadko angażowali się w działania społeczne,
- młodzież odczuwała stres podczas wystąpień publicznych,
- uczestnicy nie znali zasad udzielania pierwszej pomocy.

↓

Po projekcie:

- mieszkańcy zaczęli wspólnie organizować kolejne działania,
- młodzież potrafiła przygotować i przeprowadzić krótką autoprezentację,
- większość uczestników potrafiła prawidłowo ocenić sytuację, wezwać pomoc i wykonać podstawowe czynności ratunkowe.

Jak dobrać sposób dokumentowania do efektu

Chcemy pokazać

Przydatne dowody

Nową wiedzę

ankieta, rozmowa, test wiedzy, wypowiedź uczestnika

Nowe umiejętności

obserwacja, przykłady prac, wykonane zadania

Nowe relacje

rozmowy, historie uczestników, dalsza aktywność

Większą aktywność

informacje o kolejnych działaniach

Błędem realizatorów jest zbieranie wyłącznie dokumentów, bez tzw. „dowodów zmiany.” Organizacja posiada listy obecności, faktury, zdjęcia, harmonogramy, które też są potrzebne, ale nie pokazują **co się zmieniło?**

Lista obecności pokaże: 20 osób uczestniczyło w warsztatach.

Rozmowa z seniorem pokaże: „Dzięki warsztatom samodzielnie korzystam z internetu i czuję się pewniej w sytuacjach, w których wcześniej potrzebowałam pomocy. Wiem, jak samodzielnie znaleźć potrzebne informacje”.

Rozdział 4 - Efekty rozwoju instytucjonalnego NGO

Jak pokazać, że organizacja działa lepiej?

Częstym celem projektu jest wzmocnienie instytucjonalne samej organizacji. Rozwój instytucjonalny wzmocnia organizację od środka, tak aby mogła działać sprawniej, stabilniej i skuteczniej. Są to działania, które zwiększają jej możliwości. Mogą dotyczyć: kompetencji zespołu, organizacji pracy, komunikacji pomiędzy członkami, sposobu zarządzania, obiegu dokumentacji, narzędzi pracy, czy planowania dalszego rozwoju.

Przykłady działań rozwojowych dla organizacji:

- szkolenia zespołu,
- zakup sprzętu potrzebnego do pracy,
- przygotowanie nowych procedur,
- uporządkowanie dokumentacji,
- wdrożenie nowych narzędzi komunikacji,
- stworzenie strategii działania,
- lepszy podział ról i odpowiedzialności w zespole.

Działania, chociaż są ważne, nie pokazują efektów. Jeżeli organizacja kupiła laptop to nie wiemy dlaczego był on dla niej ważny, jaki problem miał rozwiązać.

Efekt w tym przykładzie może wyglądać: „Dzięki zakupowi sprzętu organizacja może samodzielnie przygotowywać materiały i dokumenty, sprawniej prowadzić komunikację w zespole i szybciej realizować działania projektowe.” Zakup laptopa sprawił, że organizacja ma większe możliwości działania.

Najważniejsze pytanie w projektach związanych z rozwojem organizacji brzmi: **Co dzięki temu działa lepiej w organizacji?** Efekty w tym typie projektów mogą występować w różnych obszarach:

1. Lepsza organizacja pracy - uporządkowanie codziennego funkcjonowania.

Przed projektem:

- zadania były wykonywane przypadkowo,
- wiedza była u jednej osoby,
- trudno było znaleźć dokumenty.

Po projekcie:

- obowiązki są lepiej podzielone,
- więcej osób zna procedury,
- praca jest bardziej przewidywalna.

Możliwy opis efektu:

Organizacja usprawniła sposób planowania i realizacji działań poprzez uporządkowanie procesów wewnętrznych.

2. Większa samodzielność zespołu - częstym wyzwaniem NGO jest sytuacja, w której jedna osoba odpowiada za większość działań. Rozwój organizacji może sprawić, że wiedza i odpowiedzialność zostają rozłożone.

Przykłady efektów:

- więcej osób potrafi wykonywać zadania,
- zespół samodzielnie realizuje projekty,
- nowe osoby łatwiej wdrażają się do pracy.

Możliwy opis:

Dzięki podniesieniu kompetencji zespołu organizacja zwiększyła swoją zdolność do samodzielnego przygotowywania i realizacji działań.

3. Większe kompetencje przedstawicieli organizacji - szkolenie samo w sobie nie jest efektem.

Efaktem jest to, co dzieje się po szkoleniu.

Możliwy opis:

Członkowie zespołu zdobyli wiedzę dotyczącą planowania działań, podziału obowiązków i monitorowania projektów, co pozwoliło organizacji sprawniej przygotowywać kolejne inicjatywy.

4. Większe bezpieczeństwo organizacji - uporządkowanie dokumentacji, procedur czy zasad pracy, które sprawia, że organizacja działa stabilniej.

Przykłady:

- dokumenty łatwiej odnaleźć,
- obowiązki są jasno określone,
- zmniejsza się ryzyko błędów.

Możliwy opis:

Organizacja zwiększyła bezpieczeństwo i przejrzystość swojej pracy poprzez uporządkowanie zasad działania.

5. Większe możliwości działania - efektem rozwoju organizacji jest często to, że może ona zrobić więcej. Nie chodzi tylko o samą organizację, ale o jej przyszłych odbiorców.

Silniejsza organizacja może:

- realizować więcej projektów,
- docierać do większej liczby osób,
- skuteczniej odpowiadać na potrzeby mieszkańców.

Możliwy opis:

Wzmocnienie potencjału organizacji zwiększyło jej możliwości realizacji kolejnych działań społecznych.

Przykłady efektów w projektach rozwojowych organizacji

Działanie	Efekt
Zakup komputera	Organizacja sprawniej przygotowuje dokumentację i materiały projektowe
Szkolenie zespołu	Członkowie zespołu wykorzystują nową wiedzę w codziennej pracy
Przygotowanie procedur	Praca organizacji stała się bardziej uporządkowana
Wdrożenie narzędzi online	Zespół szybciej wymienia informacje i współpracuje ze sobą
Plan strategiczny	Organizacja lepiej planuje dalszy rozwój

Rozwój organizacji nie ogranicza się do zakupów i szkoleń zespołu. Rozwój instytucjonalny jest zmianą, która często zachodzi po cichu. Nie zawsze jest widoczna na zdjęciach, nie zawsze można opisać ją liczbami. Ale dzięki takim zmianom organizacje:

- są bardziej samodzielne,
- mogą realizować więcej pomysłów,
- lepiej odpowiadają na potrzeby społeczne.

Dlatego opisując projekt rozwoju organizacji, należy zadać pytania:

- Dlaczego/ komu było to potrzebne?
- Jaki problem rozwiązano?
- Co dzięki temu działa lepiej?

Do dokumentowania działań rozwojowych organizacji, przydatne mogą być:

- porównania sytuacji przed i po projekcie,
- wdrożone nowe procedury,
- wprowadzone dokumenty organizacyjne,
- przykłady wykorzystania sprzętu,
- informacje o nowych działaniach realizowanych przez organizację,
- opinie członków zespołu,
- obserwacje zmian w pracy organizacji.

Rozdział 5 - Co zostaje po projekcie?

Trwałość efektów. Co zostaje po zakończeniu projektu?

Wiele projektów kończy się w konkretnym momencie. Odbывается ostatnie spotkanie. Uczestnicy otrzymują podziękowania, organizatorzy przygotowują dokumentację, projekt zostaje rozliczony. Ale czy to oznacza, że projekt się kończy? Nie zawsze, bardzo często najważniejsze rzeczy dzieją się już po zakończeniu finansowania. Prawdziwa wartość projektu nie zawsze znajduje się w tym, co wydarzyło się podczas jego realizacji. Często znajduje się w tym, co zostało po projekcie.

Trwałość efektu oznacza, że zmiana wywołana projektem nie znika razem z zakończeniem działań. Nie oznacza to, że każde działanie musi być kontynuowane. Trwałość może oznaczać:

- zdobycie nowych umiejętności przez uczestników,
- nawiązanie nowych relacji między mieszkańcami,
- dalszą aktywność grupy,
- większą samodzielność organizacji,
- wykorzystanie zdobytej wiedzy w kolejnych działaniach,
- kontynuację współpracy między organizacjami.

Przykład 1

Działanie: Cykl warsztatów rękodzielniczych dla mieszkańców.

Rezultat: Odbędzie się 8 spotkań, w których uczestniczyło 20 osób.

Trwały efekt: Uczestnicy nadal wykorzystują zdobyte umiejętności, a część osób kontynuuje wspólne spotkania twórcze po zakończeniu projektu.

Przykład 2

Przed projektem: Mieszkańcy mijali się, ale niewiele o sobie wiedzieli.

Po projekcie: Powstała grupa osób zainteresowanych wspólnymi działaniami lokalnymi.

To właśnie może być trwały efekt.

Przykłady trwałości w projektach rozwoju instytucjonalnego:

Zakup sprzętu

Efekt: Organizacja zwiększyła swoją samodzielność w przygotowywaniu dokumentacji i materiałów projektowych.

Szkolenie zespołu:

Efekt: Zespół wykorzystuje zdobytą wiedzę przy planowaniu i realizacji kolejnych działań.

Procedury:

Efekt: Organizacja uporządkowała sposób pracy, co ułatwia wdrażanie nowych osób i sprawniejszą realizację projektów.

Jak zaplanować trwałość już na początku projektu?

Tak jak efekty, trwałość warto zaplanować wcześniej. Podczas tworzenia projektu warto zapytać:

Co zostanie po zakończeniu działań?

Kto będzie korzystał z efektów?

Gdzie uczestnicy będą mogli wykorzystać zdobytą wiedzę?

W jaki sposób organizacja będzie mogła wykorzystać doświadczenie?

Jak dokumentować trwałość?

Nie zawsze da się ją pokazać liczbą, dlatego warto zbierać różne dowody. Mogą to być:

- informacje o dalszych działaniach,
- przykłady wykorzystania zdobytych umiejętności,
- zdjęcia kolejnych inicjatyw,
- informacje o nowych partnerstwach.

Dodatki

DODATEK 1 - Bank efektów mikroprojektów

Inspiracje i przykłady dla realizatorów

Jak korzystać z banku efektów?

Każdy projekt jest inny, dlatego nie ma jednego uniwersalnego sposobu opisywania efektów. Chcemy, żeby bank efektów pomógł odpowiedzieć na pytanie: **Co mogło się zmienić dzięki naszym działaniom?**

Przy każdym przykładzie pokazujemy trzy poziomy:

Działanie → co zrobiliśmy

Rezultat → co udało się wykonać i w jakiej skali

Efekt → jaka zmiana nastąpiła dzięki projektowi

1. Projekty integracyjne i sąsiedzkie

Przykładowe działania:

- pikniki lokalne,

- wydarzenia sąsiedzkie,
- wspólne działania mieszkańców,
- inicjatywy oddolne.

Działanie: Zorganizowano spotkanie integracyjne dla mieszkańców.

Rezultat: W wydarzeniu uczestniczyło 80 osób w różnym wieku.

Możliwe efekty:

- mieszkańcy nawiązali nowe relacje,
- osoby wcześniej mniej aktywne społecznie włączyły się w działania,
- zwiększyło się poczucie przynależności mieszkańców do lokalnej społeczności,
- mieszkańcy zaczęli częściej korzystać ze wspólnej przestrzeni i dostrzegli możliwości współpracy.

2. Projekty dla seniorów

Przykładowe działania:

- warsztaty rękodzielnicze,
- spotkania tematyczne,
- zajęcia sportowe,
- działania międzypokoleniowe.

Działanie: Przeprowadzono cykl zajęć sportowych dla seniorów.

Rezultat: Odbyło się 10 zajęć zdrowego kręgosłupa, w których uczestniczyło 25 osób.

Możliwe efekty:

- seniorzy poszerzyli wiedzę na temat prawidłowej postawy i dbania o kręgosłup,
- uczestnicy nauczyli się wykonywać ćwiczenia wzmacniające i rozciągające,
- seniorzy potrafią samodzielnie wykonywać podstawowe ćwiczenia dla zdrowia kręgosłupa,
- uczestnicy zwiększyli regularną aktywność fizyczną i zaangażowanie w dbanie o swoją sprawność.

3. Projekty dla dzieci i młodzieży

Przykładowe działania:

- zajęcia edukacyjne,
- warsztaty artystyczne,
- zajęcia sportowe,
- rozwijanie zainteresowań.

Działanie: Zorganizowano warsztaty rozwojowe dla młodzieży.

Rezultat: W zajęciach uczestniczyło 15 osób, przeprowadzono 8 spotkań.

Możliwe efekty:

- młodzież rozwinęła nowe zainteresowania,
- uczestnicy zwiększyli pewność siebie,
- młodzi ludzie nauczyli się współpracy,
- rozwinęli umiejętność komunikowania swoich potrzeb.

4. Projekty edukacyjne i szkoleniowe

Przykładowe działania:

- szkolenia,
- kursy,
- warsztaty,
- zajęcia praktyczne.

Działanie: Zorganizowano warsztaty komputerowe.

Rezultat: Przeprowadzono 12 godzin zajęć dla 20 uczestników.

Możliwe efekty:

- uczestnicy zdobyli nowe umiejętności,
- zwiększyli swoją samodzielność,
- zaczęli wykorzystywać zdobytą wiedzę w praktyce,
- zmniejszyły się bariery związane z korzystaniem z nowych technologii.

5. Projekty kulturalne i artystyczne

Przykładowe działania:

- warsztaty artystyczne,
- wystawy,
- koncerty,
- działania twórcze.

Działanie: Przeprowadzono warsztaty artystyczne dla mieszkańców.

Rezultat: Powstały prace uczestników zaprezentowane podczas lokalnego wydarzenia.

Możliwe efekty:

- mieszkańcy rozwinęli kreatywność,
- uczestnicy odkryli nowe zainteresowania,
- osoby zaangażowane w działania zwiększyły swoją pewność siebie,
- lokalna społeczność zyskała przestrzeń do prezentowania talentów.

6. Projekty sportowe i aktywności fizycznej

Przykładowe działania:

- treningi,
- zajęcia ruchowe,
- wydarzenia sportowe,
- zawody.

Działanie: Zorganizowano zajęcia sportowe dla dzieci.

Rezultat: Zorganizowano cykl 10 treningów, w których uczestniczyło 30 dzieci.

Możliwe efekty:

- dzieci zwiększyły aktywność fizyczną,
- rozwinęły umiejętność współpracy,
- nauczyły się zasad zdrowej rywalizacji,
- wzmocniły relacje z rówieśnikami.

7. Projekty ekologiczne

Przykładowe działania:

- akcje sprzątania,
- sadzenie roślin,
- warsztaty ekologiczne,
- działania edukacyjne.

Działanie: Zorganizowano lokalną akcję ekologiczną.

Rezultat: W działaniu uczestniczyło 40 mieszkańców.

Możliwe efekty:

- mieszkańcy zwiększyli świadomość ekologiczną,
- uczestnicy bardziej dbają o wspólną przestrzeń,
- wzrosło zaangażowanie mieszkańców w działania lokalne,
- powstała grupa osób zainteresowanych kolejnymi inicjatywami.

8. Projekty rozwoju instytucjonalnego NGO

Przykładowe działania:

- szkolenia zespołu,
- zakup sprzętu,
- tworzenie procedur,
- usprawnienie pracy organizacji.

Działanie: Zakupiono sprzęt komputerowy dla organizacji.

Rezultat: Organizacja została doposażona w niezbędne narzędzia pracy.

Możliwe efekty:

- organizacja działa sprawniej,
- zespół może samodzielnie realizować zadania,
- poprawiła się komunikacja i organizacja pracy,
- zwiększyły się możliwości realizacji kolejnych projektów.

Uniwersalny bank sformułowań efektów

Uczestnicy:

- zwiększyli swoją wiedzę w zakresie...
- zdobyli nowe umiejętności...
- rozwinęli kompetencje...
- zwiększyli swoją samodzielność...
- nawiązali nowe relacje...
- aktywnie uczestniczą w...
- zaczęli podejmować działania związane z...

Społeczność:

- mieszkańcy zyskali przestrzeń do...
- wzmocniły się relacje między...
- zwiększyło się zaangażowanie mieszkańców...
- powstała możliwość wspólnego działania...
- rozwinęła się współpraca lokalna...

Organizacja:

- usprawniła sposób pracy...
- zwiększyła swoje możliwości działania...
- wzmocniła kompetencje zespołu...
- uporządkowała procesy wewnętrzne...
- stała się bardziej samodzielna...

DODATEK 2 - Czasowniki i przydatne sformułowania do opisywania efektów

Jak pisać o zmianie, a nie tylko o wykonanych działaniach?

To, jak opisujemy projekt, wpływa na sposób, w jaki jest on odbierany. Poniżej przedstawiamy, co pomaga w skutecznym pokazaniu jego efektów.

1. Zamiana języka działań na język efektów

Zamiast: zorganizowaliśmy

można napisać:

- stworzyliśmy możliwość...
- umożliwiliśmy...
- przyczyniliśmy się do...
- stworzyliśmy przestrzeń do...
- wsparliśmy rozwój...
- zainicjowaliśmy proces...

2. Czasowniki pokazujące zmianę u uczestników

Wiedza i umiejętności

Zamiast: uczestnicy wzięli udział w warsztatach, można użyć:

- zdobyli wiedzę dotyczącą...
- poznali zasady...
- nauczyli się...
- rozwinęli umiejętności...
- zwiększyli swoje kompetencje...
- poszerzyli wiedzę w zakresie...
- zdobyli doświadczenie w...

3. Czasowniki pokazujące aktywność i zaangażowanie

Efektom projektu często jest to, że ludzie zaczynają działać.

Pomocne sformułowania:

- zaangażowali się w...
- rozpoczęli działania związane z...
- aktywnie uczestniczą w...
- podejmują inicjatywy...
- współtworzą...
- samodzielnie realizują...
- angażują kolejne osoby...

4. Czasowniki pokazujące zmianę społeczną

W projektach społecznych często pracujemy nad relacjami, aktywnością i poczuciem wspólnoty.

Pomocne sformułowania:

- nawiązali relacje...
- zbudowali więzi...
- zwiększyli poczucie przynależności...
- wzmocnili współpracę...
- przełamali bariery...
- zmniejszyli poczucie izolacji...
- zwiększyli swoją aktywność społeczną...

5. Czasowniki pokazujące rozwój organizacji

W projektach instytucjonalnych warto unikać opisywania wyłącznie zakupów i działań wewnętrznych.

Pomocne mogą być czasowniki:

- usprawniliśmy...
- uporządkowaliśmy...

- zwiększyliśmy możliwości...
- wzmocniliśmy...
- rozwinęliśmy...
- poprawiliśmy...
- usamodzielniliśmy...
- zwiększyliśmy efektywność...

6. Sformułowania pokazujące trwałość efektów

Jeżeli chcemy pokazać, że projekt pozostawił coś po sobie, możemy użyć:

- kontynuują działania...
- wykorzystują zdobytą wiedzę...
- korzystają z nabytych umiejętności...
- utrzymują nawiązane kontakty...
- rozwijają rozpoczęte działania...
- wykorzystują przygotowane narzędzia...
- podejmują kolejne inicjatywy...

7. Słowa ogólne – jak je doprecyzować?

„Integracja” Warto dopisać:

- mieszkańcy poznali się,
- powstały nowe relacje,
- uczestnicy zaczęli współpracować.

„Aktywizacja” Warto dopisać:

- uczestnicy zaczęli podejmować działania,
- zwiększyli swoją samodzielność,
- częściej angażują się społecznie.

„Rozwój” Warto dopisać:

- jakie kompetencje się zwiększyły,
- co działa lepiej,
- co jest teraz możliwe.

DODATEK 3 - Przykładowe opisy efektów do sprawozdania

Jak pokazać zmianę, która wydarzyła się dzięki projektowi?

Każdy projekt jest inny, dlatego najważniejsze jest dopasowanie opisu do rzeczywistej sytuacji. Warto pamiętać o prostym schemacie: **działanie → rezultat → efekt**

1. Projekt integracyjny dla mieszkańców

Opis działania: W ramach projektu zorganizowano cykl spotkań integracyjnych dla mieszkańców.

Rezultaty: Odbyło się 5 spotkań, w których uczestniczyło łącznie 70 osób. W działania zaangażowali się mieszkańcy różnych grup wiekowych.

Efekt: Projekt stworzył przestrzeń do poznania się mieszkańców oraz budowania nowych relacji sąsiedzkich. Uczestnicy mieli możliwość wymiany doświadczeń, wspólnego spędzenia czasu oraz zgłaszania pomysłów na kolejne działania lokalne. Dzięki projektowi zwiększyło się zaangażowanie mieszkańców w życie lokalnej społeczności.

2. Projekt dla seniorów

Opis działania: Zrealizowano cykl zajęć aktywizujących dla seniorów obejmujących warsztaty edukacyjne na temat historii miejscowości oraz spotkania integracyjne.

Rezultaty: W projekcie uczestniczyło 25 seniorów, którzy wzięli udział w 10 spotkaniach.

Efekt: Uczestnicy zwiększyli swoją aktywność społeczną oraz zdobyli cenną wiedzę o historii ich miejscowości. Projekt umożliwił seniorom regularne kontakty z innymi osobami, ograniczył poczucie izolacji oraz zachęcił ich do dalszego uczestnictwa w działaniach lokalnych.

3. Projekt edukacyjny dla dzieci

Opis działania: Przeprowadzono zajęcia edukacyjne rozwijające zainteresowania i kompetencje społeczne dzieci.

Rezultaty: Zrealizowano 12 spotkań dla grupy 20 dzieci.

Efekt: Dzieci rozwinęły umiejętność współpracy, komunikowania swoich potrzeb oraz wspólnego rozwiązywania problemów. Uczestnicy mieli możliwość odkrywania swoich zainteresowań i wzmacniania pewności siebie.

4. Projekt młodzieżowy

Opis działania: Młodzież uczestniczyła w warsztatach oraz działaniach przygotowujących własną inicjatywę społeczną.

Rezultaty: W projekcie uczestniczyło 15 młodych osób, które przygotowały i zrealizowały własne działanie.

Efekt: Projekt zwiększył samodzielność młodzieży oraz pozwolił jej zdobyć doświadczenie w planowaniu i realizacji działań społecznych. Uczestnicy nauczyli się współpracy, podziału zadań oraz odpowiedzialności za wspólny projekt.

5. Projekt kulturalny

Opis działania: Zorganizowano warsztaty artystyczne dla mieszkańców oraz wydarzenie prezentujące efekty pracy uczestników.

Rezultaty: W 5 warsztatach uczestniczyło 30 osób, a powstałe prace zostały zaprezentowane lokalnej społeczności.

Efekt: Uczestnicy rozwinęli swoje zainteresowania i odkryli możliwości twórczego działania. Projekt zwiększył dostęp mieszkańców do działań kulturalnych oraz stworzył przestrzeń do prezentowania lokalnych talentów.

6. Projekt sportowy

Opis działania: Zorganizowano cykl zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży.

Rezultaty: Odbęło się 15 treningów, w których uczestniczyło 40 osób.

Efekt: Uczestnicy zwiększyli swoją aktywność fizyczną, rozwinęli umiejętność współpracy oraz poznali zasady zdrowej rywalizacji. Projekt zachęcił dzieci i młodzież do regularnego uczestnictwa w aktywności ruchowej.

7. Projekt ekologiczny

Opis działania: Przeprowadzono działania edukacyjne i praktyczne związane z ochroną środowiska.

Rezultaty: W działaniach uczestniczyło 50 mieszkańców.

Efekt: Uczestnicy zwiększyli swoją wiedzę dotyczącą ochrony środowiska i zaczęli bardziej świadomie korzystać ze wspólnej przestrzeni. Projekt wzmocnił odpowiedzialność mieszkańców za najbliższe otoczenie.

8. Projekt wolontariacki

Opis działania: Przygotowano szkolenia i ćwiczenia praktyczne dla wolontariuszy.

Rezultaty: W projekcie uczestniczyło 12 wolontariuszy.

Efekt: Wolontariusze zdobyli wiedzę i umiejętności potrzebne do samodzielnego angażowania się w działania społeczne. Organizacja zwiększyła swoje możliwości realizacji kolejnych inicjatyw dzięki większej liczbie aktywnych osób.

9. Projekt rozwoju organizacji

Opis działania: Organizacja przeprowadziła szkolenia zespołu oraz uporządkowała narzędzia pracy.

Rezultaty: W szkoleniach uczestniczyli wszyscy członkowie zespołu i wolontariusze organizacji łącznie 20 osób.

Efekt: Organizacja zwiększyła swoje kompetencje oraz usprawniła sposób planowania i realizacji działań. Zespół może bardziej samodzielnie przygotowywać projekty, prowadzić dokumentację oraz dzielić się odpowiedzialnością za realizowane zadania.

10. Projekt doposażenia organizacji

Opis działania: Zakupiono sprzęt niezbędny do prowadzenia działań statutowych.

Rezultaty: Organizacja została wyposażona w projektor i urządzenie wielofunkcyjne wspierające codzienną pracę.

Efekt: Dzięki doposażeniu organizacja zwiększyła swoją samodzielność i poprawiła jakość realizowanych działań. Nowy sprzęt pozwala szybciej przygotowywać materiały, sprawniej komunikować się z uczestnikami oraz realizować kolejne inicjatywy.

ZAKOŃCZENIE - Każdy projekt zostawia ślad.

Kilka słów na zakończenie.

Umiejętność opisywania efektów przydaje się nie tylko podczas przygotowywania sprawozdania, jest również ważna dla samej organizacji. Pozwala zatrzymać się i zada pytanie: „Co osiągnęliśmy?” To sprawia, że możemy lepiej zobaczyć:

- co działało dobrze,
- co warto rozwijać,
- czego potrzebują uczestnicy,
- jakie działania mają największą wartość,
- w jakim kierunku chcemy się rozwijać.

Refleksja nad efektami pomaga organizacji uczyć się i planować kolejne kroki.

W projektach społecznych często skupiamy się na tym, co dzieje się na zewnątrz – na wydarzeniach, uczestnikach i działaniach. Równie ważne jest też to, co wzmacnia organizację od środka. Lepsza organizacja pracy, większe kompetencje zespołu, sprawniejsza komunikacja, nowe narzędzia, większa samodzielność. To wszystko przekłada się na możliwość skuteczniejszego działania dla innych. Rozwój

organizacji nie jest celem samym w sobie. Jest inwestycją w ludzi i społeczności, którym organizacja służy.

Kiedy projekt kończy się formalnie, jego efekty mogą „pracować” znacznie dłużej. Zostają w umiejętnościach uczestników, w relacjach między ludźmi, w większej aktywności mieszkańców, w silniejszej organizacji.

ŚCIĄGA DLA REALIZATORA MIKROGRANTU

5 pytań o efekt projektu (*narzędzie do wykorzystania podczas realizacji projektu i przygotowania sprawozdania*)

1. Co zrobiliśmy?

Opis działania

Zapisz konkretnie:

- jakie działania zostały przeprowadzone,
- kiedy się odbyły,
- kto był w nie zaangażowany.

Przykład: Zorganizowaliśmy cykl 5 spotkań dla mieszkańców osiedla.

2. Kto skorzystał?

Odbiorcy projektu

Zastanów się:

- dla kogo było działanie,
- kto w nim uczestniczył,
- czy udało się dotrzeć do osób, do grupy docelowej.

Przykład: W działaniach uczestniczyli seniorzy z lokalnej społeczności.

3. Co uczestnicy osiągnęli?

Rezultat

Zapytaj:

- czego się nauczyli uczestnicy?
- jakie zdobyli umiejętności?
- co otrzymali dzięki udziałowi w projekcie?

Przykład: Uczestnicy zdobyli podstawowe umiejętności korzystania z nowych technologii.

4. Co zmieniło się dzięki projektowi?

Najważniejszy efekt

Zapytaj:

- co uczestnicy robią inaczej?
- co działa lepiej?
- co powstało dzięki projektowi?
- co będzie trwało dalej?

Przykład: Seniorzy stali się bardziej samodzielni i chętniej korzystają z narzędzi cyfrowych

5. Skąd wiemy, że nastąpiła zmiana?

Dowody efektu

Zbierz:

- ☐ wypowiedzi uczestników
- ☐ obserwacje prowadzących
- ☐ ankiety
- ☐ zdjęcia i dokumentację
- ☐ przykłady dalszych działań
- ☐ powstałe materiały
- ☐ inne dowody:

.....

FORMUŁA DOBREGO OPISU EFEKTU

Dzięki: (działanie)

uczestnicy / mieszkańcy / organizacja: (zmiana)

co pozwoliło na: (znaczenie tej zmiany)

Przykład:

Podczas warsztatów komputerowych seniorzy zdobyli umiejętności korzystania z internetu, dzięki czemu zwiększyła się ich samodzielność w codziennym życiu i możliwość kontaktu z bliskimi.

OSTATNIE PYTANIE REALIZATORA

Przed zamknięciem projektu zapytaj siebie:

Gdyby tego projektu nie było – czego zabrakłoby ludziom, organizacji lub społeczności?

Odpowiedź na to pytanie często pokazuje najważniejszy efekt projektu.